

LAPPEENRANTA LINNOITUS

Ratsuväkimuseon mukulakiveyksen kaivun arkeologinen valvonta

Juuso Koskinen

Tilaja: Lappeenrannan toimitilat Oy

Sisältö

Perustiedot	2
Yleiskartat	3
Vanhoja karttoja	4
Valvonta	12
Tulos	18
Lähteet	19

Kansikuva: Ratsuväkimuseon rakennus lounaasta kuvattuna. Vasemman reunan muistomerkki on pystytetty hävinneen kirkon muistoksi.

Perustiedot

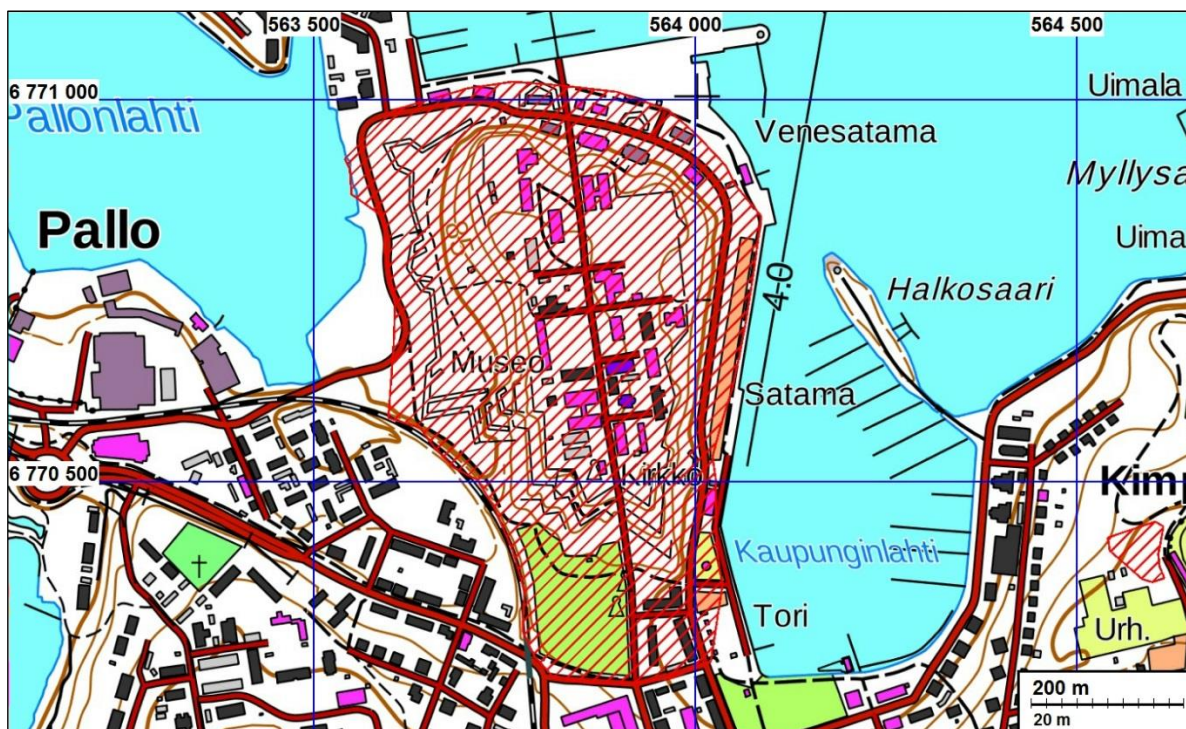
- Alue:** Lappeenrannan linnoitus ja vanha asemakaava-alue (mj. rek. tunnus 1000007474), Ratsuväkimuseo.
- Tarkoitus:** Valvoa Ratsuväkimuseon seinustoilla tapahtuvaa kaivua, jossa vanhaa mukulakiveystä otetaan esille, sekä dokumentoida esille tulevia vanhoja kerrostumia.
- Työaika:** Maastotyö 21.9.2018.
- Tilaaaja:** Lappeenrannan toimitilat Oy
- Tekijät:** Mikroliitti Oy, Juuso Koskinen
- Muinaisjäännösalueen aiemmat tutkimukset:** Takala ja Tiainen valvonta 2014 ja 2015, Luoto kaivaus 2007, 2008 ja 2009, Rosendahl tarkastus ja kaivaus 2005, Annala kaivaus 2002 ja 2003, Mökkönen inventointi 2003, Tynkkynen kaivaus 1988, Laaksonen & Immonen kaivaus 1985 ja 1986 sekä raportoimaton kaivaus 1969 (ks. Mökkönen 2003: 26–27).
- Tulokset:** Mukulakiveys oli säilynyt ehjänä ainoastaan rakennuksen pohjoisseinustalla. Muilta seinustoilta se oli poistettu ilmeisesti puhelinkaapelin asennuksen yhteydessä. Kaivetuilla seinustoilla esiintyi laastikerrostumaa, joka lienee peräisin 1700- tai 1800-luvulta.

Tutkimus-
alue sijait-
see punai-
sella täyte-
tyn ympyrän
kohdalla

Muita tietoja: Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN-koordinaatistossa. Maastokartat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta 9/2018 ellei toisin mainittu. Muinaisjäännösrekisteri on tarkastettu 9/2018. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon eikä niillä ole mitään kokoelmatunnusta. Valokuvat ovat digitaalisia ja ne ovat tallessa Mikroliitti Oy:n serverillä. Kuvaaja: J. Koskinen.

Yleiskartat

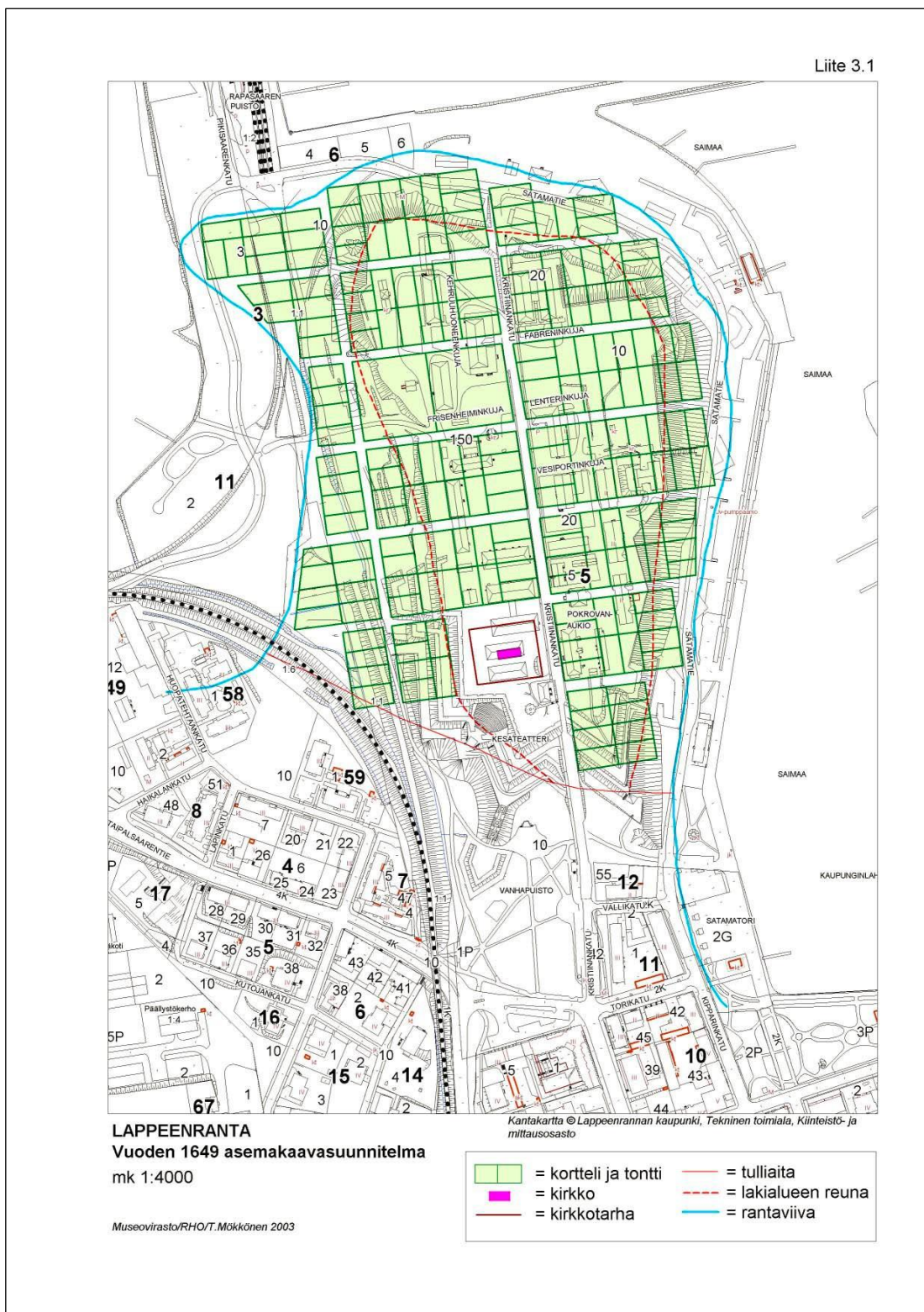
Lappeenrannan linnoituksen ja vanhan asemakaava-alueen (mj. rek. tunnus 1000007474) muinaisjään-
nösalue punaisella vinoviivoituksella.

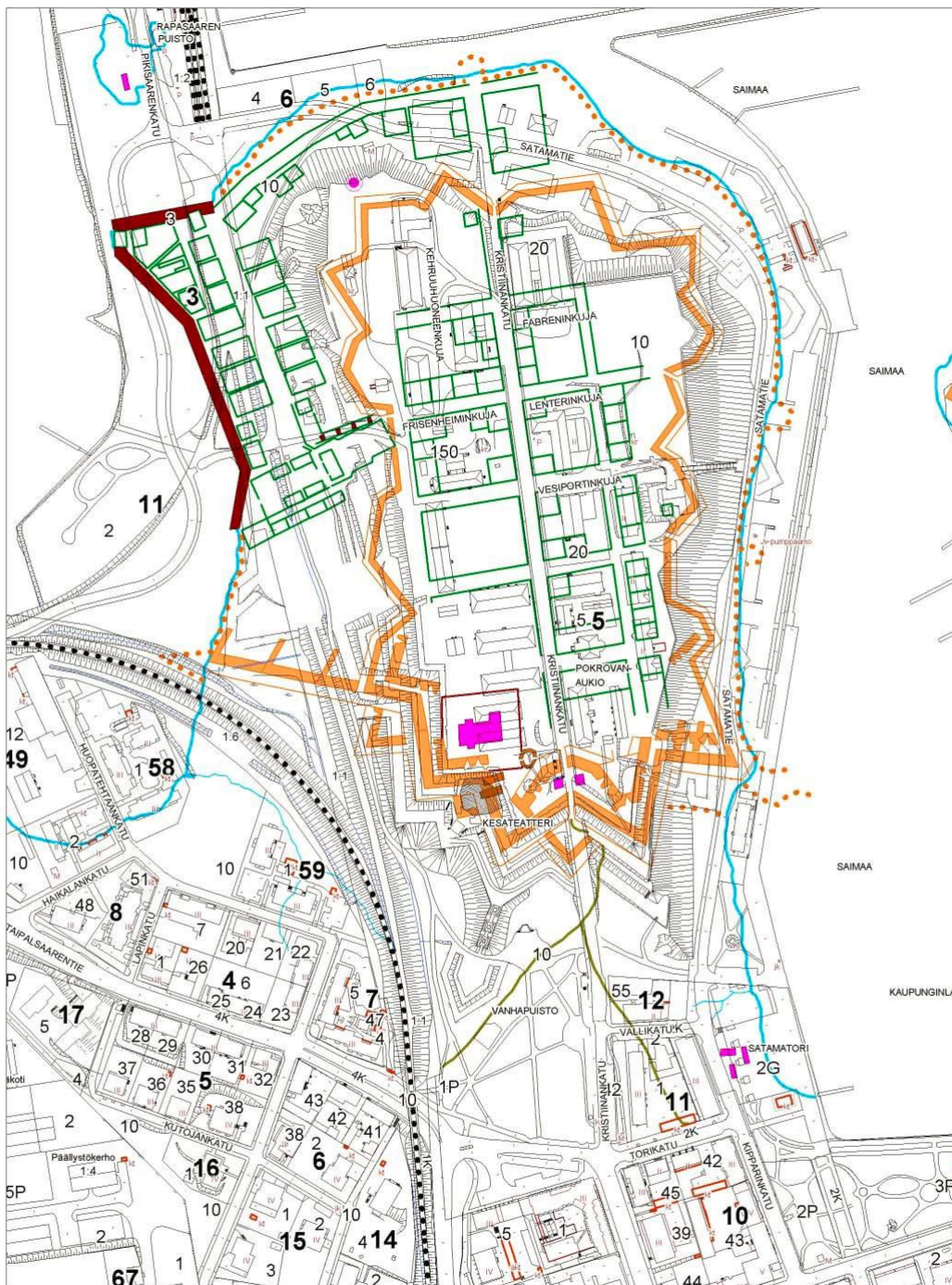

Ratsuväkimuseon rakennus punaisella ympyrällä.

Vanhoja karttoja

Tässä esitetyt kartat ovat Teemu Mökkösen (2003) inventointiraportin liitteitä. Kartoissa on asemoitu vanhojen karttojen rakennukset nykyisten rakennuksien päälle. Ratsuväkimuseon kohdalla ei näy merkintöjä vielä vuoden 1649 kartalla, mutta 1722 vuodesta eteenpäin sen kohdalla esiintyy erilaisia rakennuksia. Osa kartoista on suunnitelmakarttoja, ja osa kuvaa toteutunutta rakennuskantaa.

LAPPEENRANTA

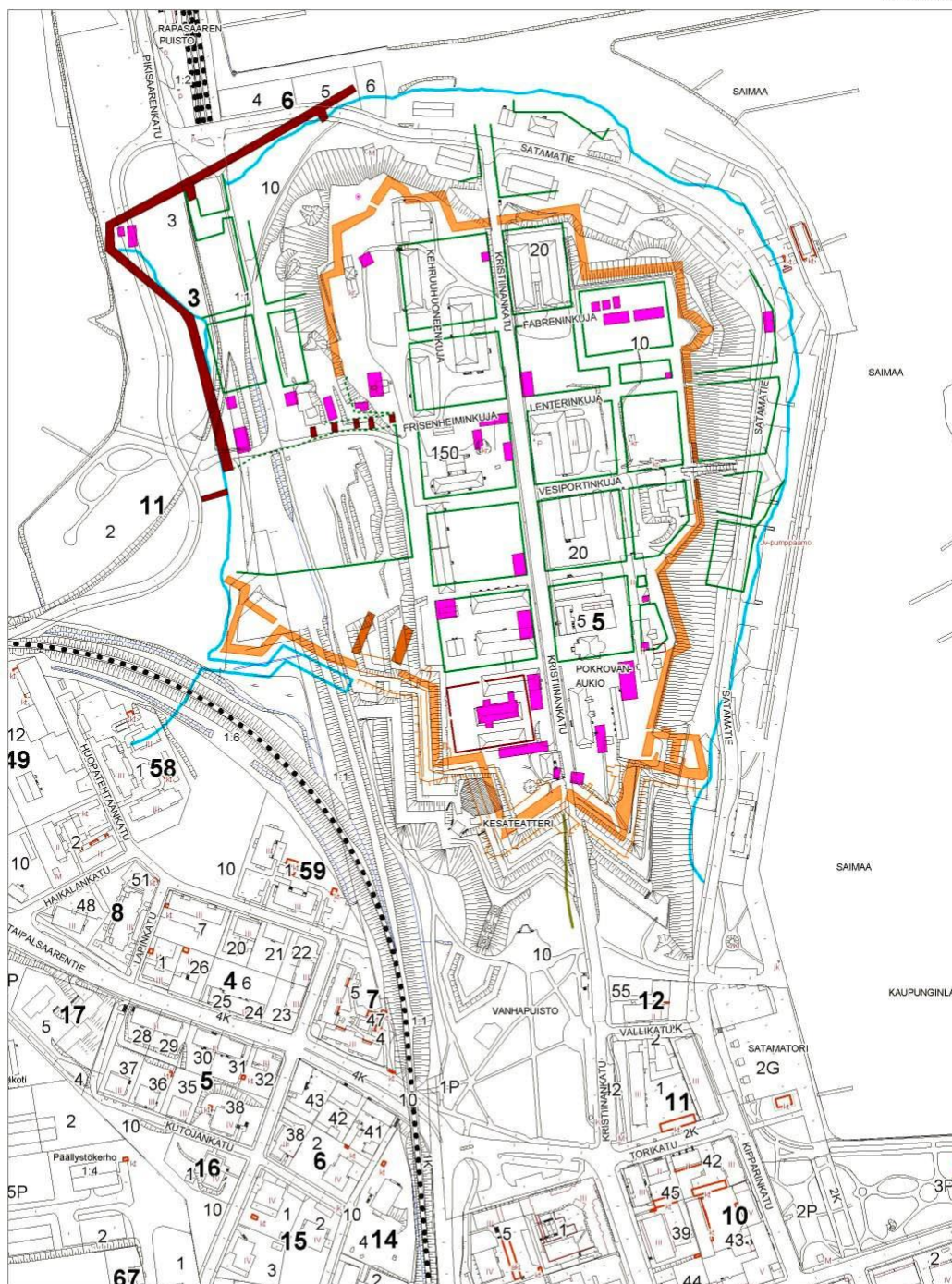
Vuoden 1722 asemakaava- ja linnoitus-suunnitelma

asemointi asemakaavan mukaan
mk 1:4000

Museovirasto/RHO/T.Mökkönen 2003

Kantakartta © Lappeenrannan kaupunki, Tekninen toimiala, Kiinteistö- ja mittausosasto

	= kortteli ja tontti		= laiturit
	= rakennus		= vallitus
	= kirkkotarha		= tie
	= paalutus		= rantaviiva
			= tulimyyli

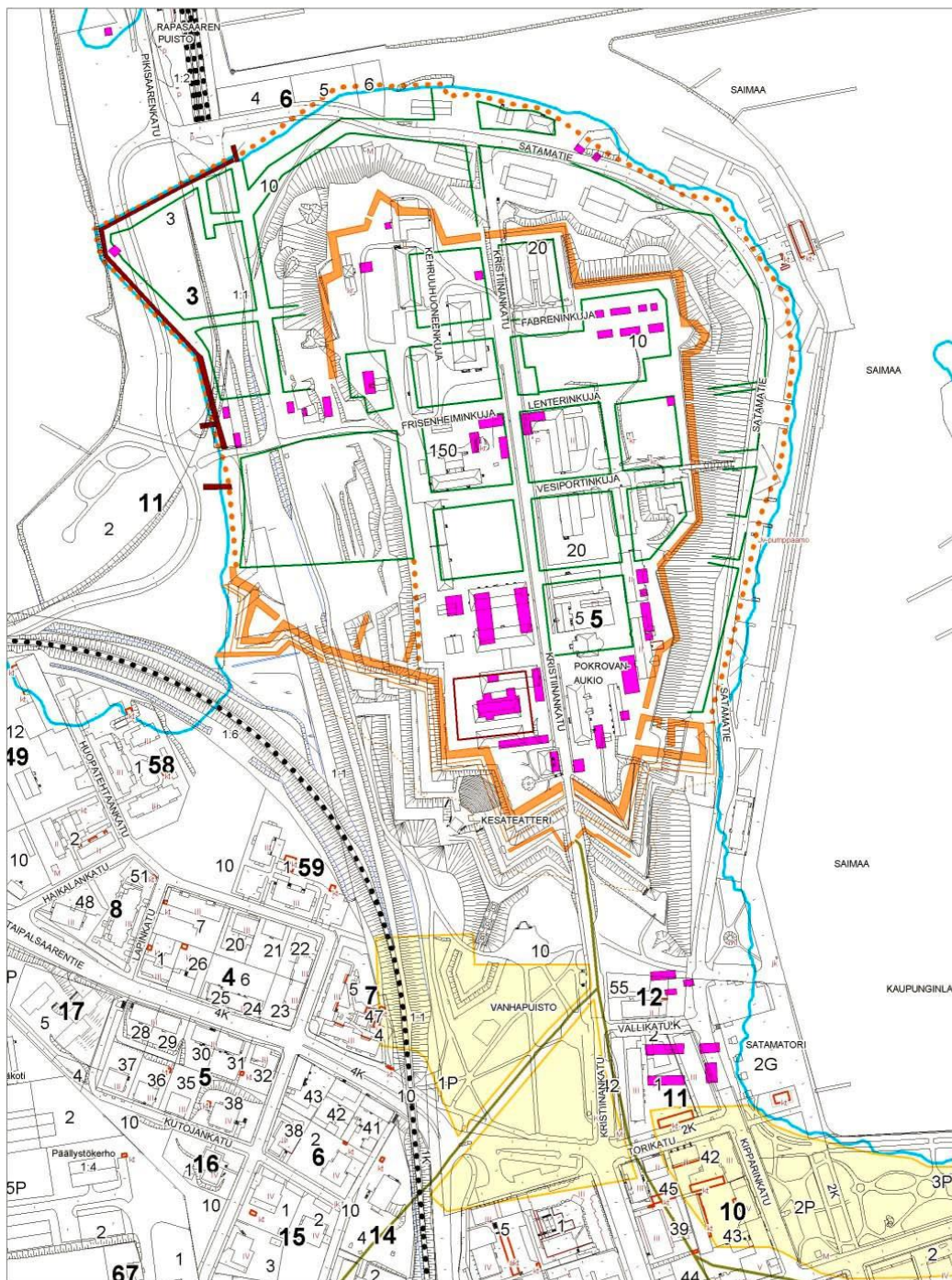
LAPPEENRANTA
Vuoden 1728 inventaariokartta
mk 1:4000

Kantakartta © Lappeenrannan kaupunki, Tekninen toimiala, Kiinteistö- ja mittausosasto

Museovirasto/RHO/T.Mökkönen 2003

	= kortteli		= laituri
	= rakennus		= vallitus
	= kirkkotarha		= tie
			= rantaviiva
			= tulimylly

Liite 3.4

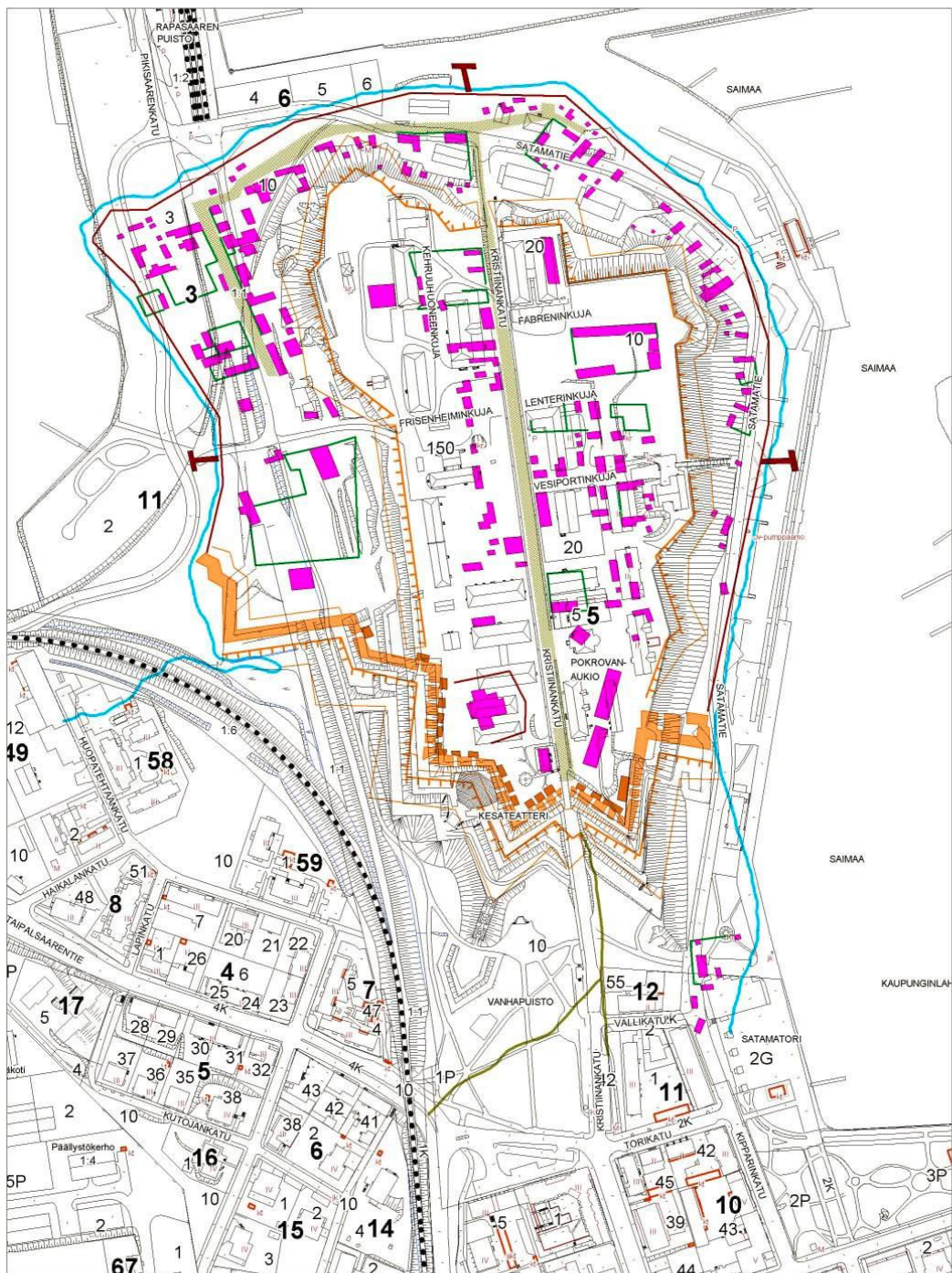

LAPPEENRANTA
Vuoden 1740 kartta
mk 1:4000

Kantakartta © Lappeenranta kaupunki, Tekninen toimiala, Kiinteistö- ja mittausosasto

Museovirasto/RHO/T.Mökkönen 2003

	= kortteli		= laiturit
	= rakennus		= vallitus
	= kirkkotarha		= tie
	= paalutus		= rantaviiva
	= pelto		= tuulimylly

LAPPEENRANTA
Kartta 1750-luvun lopulta
mk 1:4000

Kantakartta © Lappeenrannan kaupunki, Tekninen toimiala, Kiinteistö- ja mittaosasto

	= kortteli		= vallitus
	= rakennus		= katu
	= kirkkotarha		= tie
	= laen harja ja tyvi		= rantaviiva

Liite 3.6

LAPPEENRANTA
Vuoden 1775 ns. "Tšeljuskinin kaava"
 mk 1:6000

Kantakartta © Lappeenrannan kaupunki, Tekninen toimiala, Kiinteistö- ja mittausosasto

	= kortteli ja tontti		= vallitus
	= rakennus		= laituri
	= suunniteltu rakennus		= tie
	= laen harja		= rantaviiva

Museovirasto/RHO/T.Mökkönen 2003

Liite 3.7

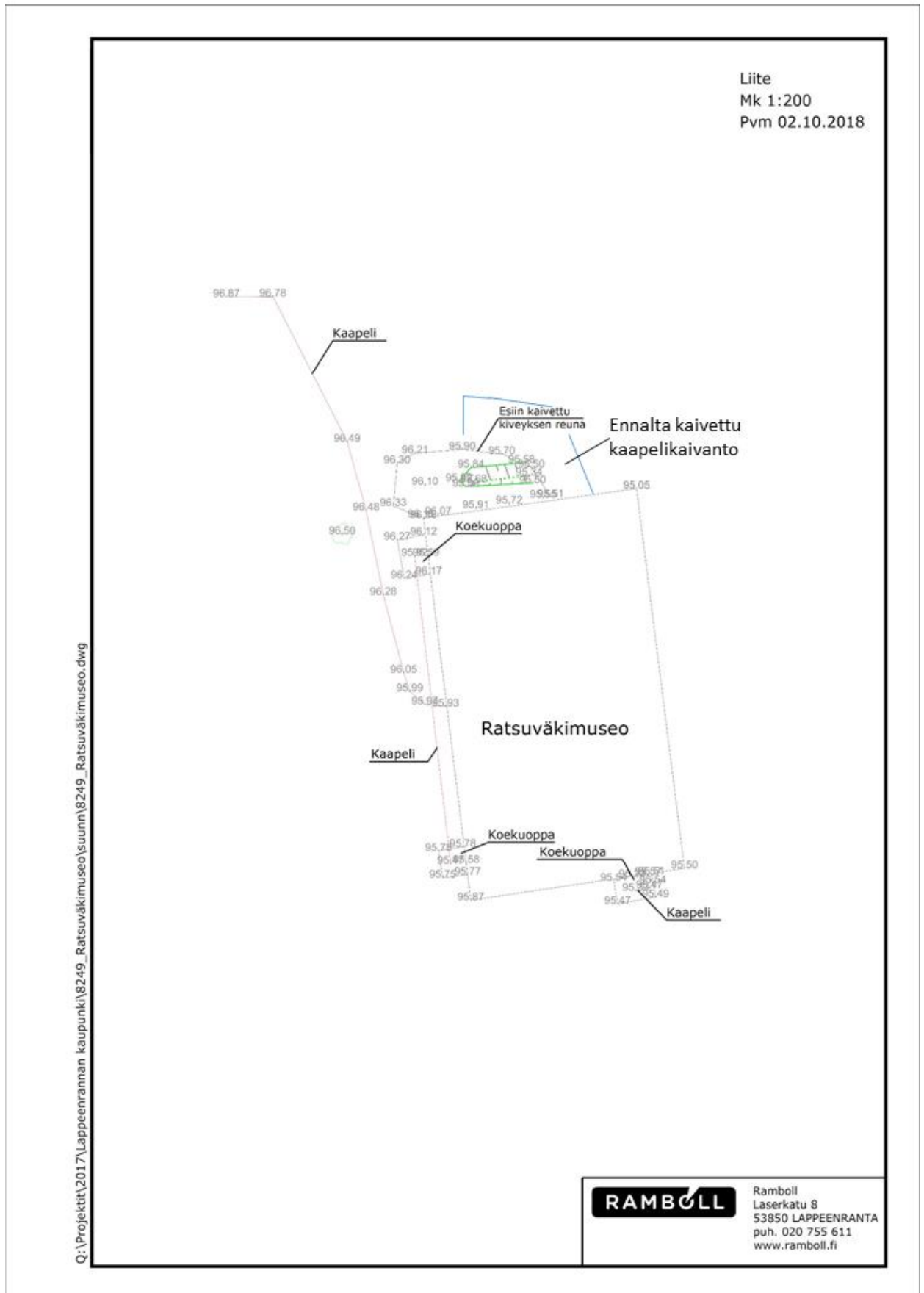
LAPPEENRANTA
Vuoden 1838 Gyldenin asemakaava
mk 1:6000

Kantakartta © Lappeenrannan kaupunki, Tekninen toimiala, Kiinteistö- ja mittausosasto
Gyldenin kartta teoksesta Vuorinen 2001:73

LAPPEENRANTA
Vuoden 1892 asemakaava
 mk 1:6000

Kantakartta © Lappeenrannan kaupunki, Tekninen toimiala, Kiinteistö- ja mittausosasto
 Asemakaavakartta teoksesta Lilius 1985: kuva 112

Valvonta

Kaivetut alueet. Mittausdata ja kartta: Sami Kiuru, Ramboll. Ennalta kaivetun kaapeliojan viittellinen raja-
us sinisellä: Juuso Koskinen, Mikrolitti Oy.

Lappeenrannan linnoituksen muinaisjäänösalueella (mj. rek. tunnus 1000007474) sijaitsevaa Ratsuväkimuseota peruskorjataan. Korjauksen yhteydessä rakennuksen pohjois-, länsi- ja eteläseinustojen vanha mukulakiveys kaivetaan esiin, jotta se voitaisiin ottaa uudelleen käyttöön sadevesiratkaisuna. Lappeenrannan Toimitilat Oy pyysi 5.6.2018 Museovirastolta lausunnon työhön liittyen. Lausunto annettiin 12.7.2018 (MV/632/05.01.00/2018), ja siinä mainitaan, että kohde sijaitsee muinaismuistolain rauhoittamalla alueella, minkä johdosta kaivutyöt on suoritettava arkeologin valvonnassa. Lausunnon mukaan linnoituksen alueella on vuonna 2003 tehdyn kaupunkiarkeologisen selvityksen (Mökkönen) perusteella luultavasti säilynyt 1600-luvun kerrostumia. Lappeenrannan Toimitilat Oy tilasi arkeologisen valvonnan Mikrolitti Oy:ltä 6.9.2018. Kaivutyöt tehtiin 21.9.2010.

Kaivu aloitettiin rakennuksen pohjoisseinustalta, jossa maa oli osaksi auki ennen valvonnan aloittamista. Kohta oli entuudestaan tutkittu, ja siihen oli nyt asennettu sähkökaapeleita. Seinustan pintamaata poistettiin ensin varovasti kaivinkoneen kauhalla. Kiveyksen pinnan paljastuessa konekaivu keskeytettiin ja siirryttiin kaivamaan lapiolla. Lapiomalla mukulakiveyksen muodot saatiin kaivettua esille kiveystä rikkomatta. Lopuksi kiveyksen päältä poistettiin irtomaata vielä kaivinkoneeseen liitettyllä harjalla. Kiveyksen päällä oli n. 10-20 cm nurmimultaa, jonka seassa oli tiilen ja laastin paloja, sekä runsaasti nykyaikaisia roskia. Siinä oli myös jokseenkin vanhoilta vaikuttavia löytöjä, kuten takonauloja sekä paksua ja kirkasta tasolasia. Nurmimullan ja mukulakiveyksen alla esiintyi melko yhtenäinen laastikerros, jossa oli runsaasti tiilimuruja.

Kun kaivaminen siirtyi rakennuksen länsiseinustalle, yhtenäisen kiveyksen havaittiin katkeavan. Kiveyksen esiintymistä länsi- ja eteläseinustoilla koitettiin selvittää ensin lapionpistoilla. Niiden perusteella vaikutti, ettei kiveystä esiintyisi kyseisillä seinustoilla, tai että se olisi paljon syvemmällä kuin pohjoisseinustalla esiin kaivettu kiveys. Tämän johdosta länsiseinustan pohjois- ja eteläpäätyihin sekä eteläseinustan itäpäätyyn päätettiin kaivaa koneella pienalaiset kuopat, joiden perusteella kiveyksen jatkumista voitaisiin selvittää. Konekaivu jouduttiin lopettamaan jo muutaman kymmenen sentin syvyydellä kaikissa kolmessa kohta. Lopettamisen syy oli nurmimullasta paljastuneessa kaapelivaroitussuunnassa. Kohtien kaivamista jatkettiin lapiolla, minkä myötä tuli selville, että kiveys on todennäköisesti poistettu länsi- ja eteläseinustoilta puhelin-kaapelia asentaessa. Puhelinkaapelia suojaava vihreä putki esiintyi jokaisessa kolmessa kuopassa, ja eteläseinustan itäpäädyssä kuopassa kaapeli meni rakennukseen sisään harmaata haitariputkea pitkin. Kaikissa kolmessa kuopassa esiintyi rakennuksen perustan tuntumassa samanlainen laastikerrostuma, kuin pohjoisseinustan mukulakiveyksen alla. Kuopissa se näkyi kapeampana kuin pohjoisseinustalla tai selvästi rikkoutuneempana. Länsiseinustan nurmimullasta, joka esiintyi laastikerroksen päällä, tuli esille ainoastaan nykyaikaiselta vaikuttavia roskia. Eteläseinustan nurmimullasta löytyi nykyaikaisen roskan lisäksi yksi fajanssin pala. Kun oli todettu, että kiveystä ei enää esiintynyt länsi- ja etelä seinustoilla kaivaminen lopetettiin kokonaan.

On huomionarvoista, että pohjoislaidan mukulakiveyksen alinen laastikerrostuma esiintyi melko samanlaisessa stratigrafisessa asemassa kaikissa kolmessa kuopassa, jotka länsi- ja eteläseinustoille tehtiin (ks. kuvat alla). Laastikerrostuman sijoittautumisesta voidaan päätellä, että se on vanhempi kuin pohjoisseinustan mukulakiveys, sekä mahdollisesti myös vanhempi kuin nykyään paikalla oleva rakennus. Vanhoissa kartoissa (ks. yllä) näkyy rakennuksen pohjois-, länsi- ja eteläseinustoille ulottuvia rakennuksia vuosien 1750-luvun lopun ja vuoden 1775 kartalla. Näitä aiemmilla kartoilla Ratsuväkimuseon kohdalla esiintyvät rakennukset sijoittuvat sen itäpuolelle. Näitä myöhemmillä kartoilla näyttää esiintyvän nykyinen rakennus. Tämän tutkimuksen perusteella ei silti pystytä varmistamaan laastikerroksen yhteyttä 1700-luvun kartan rakennuksiin.

Länsi- ja eteläseinustalta poiskaivettu pintamaa, eli nurmimulta, oli koostumukseltaan löytöaineistoltaan erittäin samankaltaista kuin pohjoisseinustan mukulakiveyksen päältä kaivettu nurmimulta. Sen löydöistä voidaan päätellä, että sitä on todennäköisesti ainakin osaksi tuotu muualta ja levitetty seinustoille, sillä todennäköisesti samasta astiasta peräisin olevaa vihreää lasia löytyi nurmimullasta sekä pohjois- että eteläseinustoilla. Myös muutamat vanhoilta vaikuttavat löydöt ovat voineet tulla paikalle muualta tuodun nurmimullan seassa. On myös mahdollista, että ne ovat olleet paikalla jo valmiiksi, jolloin ne olisivat siirtyneet mukulakiveyksen päälle, kun multaa on levitetty seinustoille, esimerkiksi puhelinkaapelin kaivun jälkeisessä viherrakentamisessa. Nykyaikaiset roskat ovat saattaneet olla mullan seassa jo sitä paikalle tuodessa, tai ne ovat voineet painua sen sisään myös jälkeinpäin. Nurmimullassa esiintyneitä vanhanoloisia löytöjä ei otettu talteen sillä niiden löytökonteksti oli sekoittunut. Muissa esiin kaivetuissa kerroksissa ei ollut löytöjä.

Pohjoisseinustan stratigrafia ennalta kaivetun kaapeliojan leikkauksessa: 0-10 cm nurmimulta, johon on sekoittunut tiilen ja laastin muruja sekä hajanaisia mukulakiviä, 10-25 cm yhtenäinen laastikerrostuma, jossa on tiilimurskaa, n. 25 cm alaspäin puhtaiden, mutta eri väristen sekä raekooltaan vaihtelevien täytohiekkojen kerrostuma, jonka alimmat osat saattoivat olla luontaisia. Yhtenäinen mukulakiveys ei näy kuvien nurmimullan seassa, vaikka se tuli heti esille, kun maata alettiin poistamaan.

Vasemmalla: Kiveystä lapioidaan esiin konekaivun jälkeen rakennuksen pohjoisseinustalla. **Oikealla:** Kiveystä harjataan lapioimisen jälkeen

Pohjoisseinustan kiveys kokonaan esillä. Kiveys jatkui ehjänä n. 2 m leveänä kaistaleen maakaapelioljalta talon luoteisnurkalle asti. Pohjoisreunaltaan kiveys rajautui vaaleaan hiekkaan, joka on todennäköisesti aikaisempien konekaivujen sekoittamaa.

Kuvaussuunta pohjoiseen. Länsiseinustan eteläpäähän avattu kuoppa kuvan etualla. Taka-alalla erottuu saman seinustan pohjoispäähän tehty kuoppa.

Länsiseinustan pohjoispäähän tehdyssä lapiokuopassa erottuu nurmimullan alla samankaltainen laastikerros kuin pohjoisseinustallakin. Tällä kohdalla laastikerros sijaitsi nykyisen rakennuksen peruskivien juurien korkeudella. Vihreä putki on puhelinkaapelin suoja-putki. Keltapunainen kaapelivaroitusnauhan riekale näkyy nurmimullan seassa.

Vihreä suoja-putki jatkuu länsiseinustan eteläpää kaivannossa. Laastikerrostuma oli tässä sekoittunut nurmimultaan. Kuopasta ei havaittu nurmimullan alaista hiekkaa, kuten länsiseinustan pohjoispäässä.

Eteläseinustan itäpäähän avattu kaivanto keltaisen latan kohdalla. Ehjä ja kasvien peittämä mukulakiveys esiintyy rakennuksen itäpuolella n. 50 cm matalammalla kuin kaivannon yläpää.

Puhelinkaapeli on ohjattu rakennuksen sisään eteläseinustan itäpäässä. Kaivannon maa on nurmimultaa, jonka seassa on tiili- ja laastimuruja. Yhtenäistä laastikerrostumaa ei havaittu tässä kaivannossa, mutta latan oikealla puolella näkyvä vaaleanharmaa laastikimpale sijaitsi nykyisen rakennuksen peruskivien ahtaassa raossa, jonne se vaikutti jääneen nykyistä rakennusta rakennettaessa. Nurmimullan alaista hiekkakerrostumaa ei havaittu myöskään tässä kuopassa.

Nurmimullasta esiin tulleita löytöjä. Niistä ainoastaan takonaulat sekä kuvassa ala-oikealla näkyvät pienet pellinkappaleet vaikuttivat mahdollisesti 1900-lukua vanhemmilta löydöiltä. Sellainen oli myös kuvan oikeassa ylälaidassa esiintyvä fajanssin pala. Kuvan vasemmassa yläreunassa näkyvä väkipyörän kaltainen esine vaikutti myös tehdasvalmisteiselta. Kaikki löydöt tulivat esille samasta kerrostumasta, eli rakennusta kiertävästä sekoittuneesta nurmimullasta, joka oli samalla myös ainoa kerrostuma, jossa löytöjä ylipäättään esiintyi. Fajanssinpalan vasemmalla puolella näkyvää vaaleanvihreää astialasia esiintyi sekä pohjois- että eteläseinustan nurmimullassa.

Tulos

Mukulakiveys esiintyi ehjänä n. 2 m leveänä kaistaleena ainoastaan rakennuksen pohjoisseinustalla. Länsi- ja etelä-seinustoilta se oli poistettu viimeistään puhelinkaapelin kaivun yhteydessä. Kaikilla kolmella sivustalla esiintyi rakennuksen juurilla laastikerrostumaa, joka on kerosjärjestyksen perusteella todennäköisesti peräisin mukulakiveystä vanhemmasta rakennuksesta. Vanhojen karttojen perusteella se on todennäköisesti 1700-lukulaisen tai myöhemmän rakennusvaiheen jäännettä.

2.10.2018

Juuso Koskinen, Mikroliitti Oy

Lähteet

- Annala, S. 2003. Lappeenrannan Linnoituksen länsirinne. Kaupunkiarkeologinen tutkimuskaivaus. Tutkimusraportti.
- Annala, S. 2002. Lappeenrannan Linnoituksen länsirinne. Tutkimusraportti 9.10.-29.10.2002. Tutkimusraportti.
- Laaksonen, L. & Immonen, O. 1986. Lappeenrannan Linnoitus. Arkeologinen tutkimuskaivaus vuosina 1985 ja 1986. Raportti kaivaustöiden päättyessä. Tutkimusraportti.
- Laaksonen, L. & Immonen, O. 1985. Lappeenrannan Linnoitus. Arkeologinen tutkimuskaivaus syyskaudella 1985. Raportti kenttätyövaiheen ja alustavien jälkitöiden päättyessä. Tutkimusraportti.
- Luoto, J. 2009. Arkeologiset kaivaukset Lappeenrannan Linnoituksen Rakennus 1A:ssa 15.12.-18.12.2009. Tutkimusraportti
- Luoto, J. 2008. Arkeologiset kaivaukset Lappeenrannan Linnoituksen Rakennus 1A:ssa 19.5.-21.5.2008. Tutkimusraportti.
- Luoto, J. 2007. Arkeologiset kaivaukset Lappeenrannan Linnoituksen Rakennus 1A:ssa ja sen välittömässä läheisyydessä 11.6.-22.6.2007. Tutkimusraportti.
- Mökkönen, T. 2003. Lappeenranta - Villmanstrand. Kaupunkiarkeologinen inventointi. Tutkimusraportti.
- Rosendahl, U. 2005. Lappeenranta Linnoituksen länsirinne. Tarkastuskäynti 12.-13.9. ja pelastuskaivaus 6.10.2005. Tutkimusraportti.
- Takala, H. & Tiainen. 2015. Lappeenranta Linnoitus Kehruuhuone. Arkeologinen valvonta 2014, 2015. Tutkimusraportti.
- Tynkkynen, L. 1988. Lappeenranta - Linnoitus. Ruotsinvallan aikaisen markkinarannan tutkimuskaivaus kesällä 1988. Tutkimusraportti.